

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego „Przegląd polityki ochrony środowiska 2008 r.”

COM(2009) 304 wersja ostateczna

(2010/C 347/13)

Sprawozdawca: **Daniel RETUREAU**

Dnia 24 czerwca 2009 r. Komisja Europejska, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego: „Przegląd polityki ochrony środowiska 2008 r.”

COM(2009) 304 wersja ostateczna.

Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 28 stycznia 2010 r.

Na 460. sesji plenarnej w dniach 17–18 lutego 2010 r. (posiedzenie z 17 lutego) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 118 do 4 – 10 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Komitet stwierdza, że instytucje wspólnotowe i państwa członkowskie bardzo poważnie potraktowały kwestię zmian klimatu i rozwoju zrównoważonego. Trzeba jednak podjąć jeszcze wiele starań, by przyjąć wspólne stanowiska oraz doprowadzić do przyjęcia określonych liczbowo i stopniowych zobowiązań na szczeblu międzynarodowym, dokonując przeglądu polityki pomocy dla krajów AKP, a bardziej ogólnie mówiąc dla krajów rozwijających się. Powinno to dotyczyć także głównych partnerów handlowych, zwłaszcza USA.

1.2 Należy wprowadzić normy minimalne dotyczące całkowitego śladu ekologicznego produktów. Polityka europejska powinna nadal łączyć prawodawstwo z dobrowolnymi instrumentami i inicjatywami, tak by zmieniać postawy i pogłębiać świadomość nowych problemów, którym musimy obecnie stawić czoła; w obrębie społeczeństwa obywatelskiego należy zaś rozwinąć aspekty informacyjny i edukacyjny działań.

1.3 Zintegrowana polityka w zakresie klimatu i energii zaczyna okazywać się skuteczna; należy ją kontynuować, rozszerzając na inne gazy cieplarniane i inne sektory (zwłaszcza na wszystkie rodzaje transportu), a także wspierając współpracę międzynarodową.

1.4 Nadal główną rolę będą odgrywać przepisy w takich obszarach, jak program REACH czy też odpowiedzialność za środowisko, uzupełniane inicjatywami przedsiębiorstw, obywateli i konsumentów.

1.5 Liczba dyrektyw przyjętych w ostatnich latach wymaga uważnego monitorowania w celu zapewnienia odpowiedniej transpozycji oraz skuteczności wdrażanego prawa krajowego, szczególnie polegającego na kontroli jego stosowania.

1.6 Sprawozdanie jest bardzo obszerne i użyteczne, lecz jak się je rozpowszechnia wśród obywateli?

2. Streszczenie sprawozdania Komisji

2.1 Rok 2008 był bezprecedensowy, jeśli chodzi o zmianę świadomości obywateli europejskich w kwestii globalnego kryzysu klimatycznego, który stał się dla nich istotnym priorytetem politycznym.

2.2 Wskazuje to na konieczność ukierunkowania rozwoju na gospodarkę niskoemisyjną i opartą na oszczędnym zarządzaniu zasobami. Przewiduje się dodatkowe wysiłki celem sprostania tym wyzwaniom.

2.3 Gospodarka została dotknięta kryzysem o niespotykanej skali: kryzys finansowy zdusił inwestycje w gospodarce realnej i spowodował duże bezrobocie oraz olbrzymi wzrost deficytu budżetowego ze względu na pożyczki udzielane ze środków publicznych i obejmowanie udziałów w bankach i instytucjach kredytowych.

2.4 Sprawozdanie Komisji ma formę komunikatu do Rady i Parlamentu Europejskiego. EKES nie jest formalnie proszony o wyrażenie opinii na temat sprawozdań okresowych, jednak z reguły zwraca się o przekazanie mu takich sprawozdań, które pozwalają na śledzenie rzeczywistego wdrażania prawodawstwa i wytycznych wspólnotowych.

2.5 Zaletą dorocznego sprawozdania dotyczącego polityki ochrony środowiska za rok 2008 jest opis bieżących inicjatyw wspólnotowych i ich realizacji, szczególnie w świetle zobowiązań z Kioto w sprawie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych oraz nowych zobowiązań, których spodziewano się na grudniowej konferencji w Kopenhadze. Komitet przyjął już w tej sprawie opinię ⁽¹⁾.

(1) Dz.U. C 128 z 18.5.2010, s. 116.

2.6 Zdaniem Komisji i według jej przewidywań UE jest na dobrej drodze do osiągnięcia swych celów w zakresie emisji wynikających z protokołu z Kioto w sprawie walki ze zmianami klimatu. UE i jej państwa członkowskie, a w każdym razie większość z nich, powinny wkrótce wypełnić swe zobowiązania w zakresie ograniczania emisji. Przewiduje się nawet przekroczenie celu dzięki indywidualnym wysiłkom niektórych państw członkowskich analizujących kwestię zastosowania dodatkowych środków.

2.7 W sprawozdaniu dokonano przeglądu poszczególnych dziedzin, których dotyczy wspólnotowa polityka ochrony środowiska, lecz dokument COM jest tylko streszczeniem, pełne sprawozdanie to gruby tom zawierający ponad 200 stron załączony do dokumentu COM.

2.8 W czerwcu 2008 r., na podstawie pełnych danych za rok 2006, stwierdzono, że emisje gazów cieplarnianych w UE-15 były o 2,7 % niższe niż w roku odniesienia (1990) przy wzroście gospodarczym wynoszącym w tym samym okresie ok. 40 %. Podjęte działania i zastosowane środki powinny pozwolić na całkowitą redukcję o 3,6 % w 2010 r. w stosunku do roku odniesienia. Będziemy wtedy w połowie okresu 2008-2012, w którym nasze zobowiązania w zakresie ograniczenia emisji wynoszą 8 %. Dodatkowa redukcja o 3 %, która pozwoliłaby osiągnąć całkowitą wskaźnik redukcji 6,6 %, powinna być rezultatem zakupu uprawnień do emisji w związku z projektami ograniczania emisji w krajach trzecich, zgodnie z mechanizmem z Kioto. Uzyskania dodatkowych 1,4 % oczekuje się dzięki biotopom zwiększającym absorpcję dwutlenku węgla.

2.9 Wszystko to pozwoliłoby osiągnąć cele z Kioto, a nawet je przekroczyć, gdyż państwa członkowskie nie włączyły jeszcze do swoich prognoz limitów ustalonych w odniesieniu do przydzielania uprawnień do emisji w okresie handlu wspólnotowymi uprawnieniami do emisji 2008-2012, co powinno przynieść dodatkowo redukcję emisji o 3,3 % w stosunku do poziomu roku odniesienia.

3. Uwagi

3.1 Prognozy Komisji zawarte w sprawozdaniu za rok 2008 oparte są na stosunkowo starych pełnych danych i na danych niepełnych od 2006 r. Jednakże były to jedyne dane dostępne w 2008 r., a Komisja uwzględniła wszystkie stosowne wyniki zebrane do czasu publikacji. Mimo niezadowalającego wyniku kopenhaskiej konferencji klimatycznej, Komitet uważa, że UE musi osiągnąć cel ograniczenia emisji, który sama sobie wyznaczyła na 2012 r., i powinna dążyć do dalszych ograniczeń emisji, które zaplanowała do 2020 r.

3.2 Wiele z dyrektyw przyjętych w ostatnich latach wymaga dokładnego monitorowania celem upewnienia się co do ich odpowiedniej transpozycji i skuteczności prawa krajowego, które rzeczywiście weszło w życie, szczególnie w dziedzinie kontroli stosowania przepisów. Niektórym z państw członkowskich nie udało się osiągnąć celów, które im wyznaczono. Sprawozdanie dobrze ukazuje wciąż utrzymujące się problemy i przeszkody, a także stwierdzone postępy. Jest obszerne, szczegółowe i przedstawia nowe wskaźniki określające całkowity ślad ekologiczny produktów i działalności. Wskazane by było, żeby zostały one

szeroko rozpropagowane i żeby przyszłe sprawozdania były upowszechniane i zachęcały do zmian zachowań w zakresie produkcji, dystrybucji i konsumpcji.

3.3 Komitetu nie przekonuje w pełni argument, zgodnie z którym kryzys miałby być sam w sobie okazją, by zmienić sposoby produkcji i konsumpcji na bardziej zgodne z zasadami rozwoju zrównoważonego. Siła nabywcza coraz większej liczby rodzin spada z powodu bezrobocia i zamykania przedsiębiorstw, których część przeniosła swoją produkcję do krajów trzecich. Zatrudnienie i mieszkanie, zwłaszcza dla ludzi młodych, to główne problemy w perspektywie krótkoterminowej, na które należy znaleźć pozytywne rozwiązania.

3.4 Niepewność zatrudnienia, umowy na czas określony, praca w skróconym wymiarze godzin upowszechniają się, co prowadzi do niestabilności raczej niesprzyjającej zmianom konsumpcyjnych zachowań gospodarstw domowych oraz przedsiębiorstw. Te ostatnie wolą niekiedy eksportować poza UE produkty najbardziej przyczyniające się do zanieczyszczenia niż inwestować w inne modele produkcji, co jest tym trudniejsze, że kredyty są coraz rzadziej udzielane, szczególnie MŚP.

3.5 W sprawozdaniu ledwo wspomina się o kwestii skutków kryzysu, który to problem daleki jest jeszcze od rozwiązania w sposób korzystny dla środowiska naturalnego. Poważne są również konsekwencje dla krajów poza UE-27, szczególnie dla krajów rozwijających się. Trudno wyobrazić sobie skuteczne działania na rzecz tych krajów w niedalekiej przyszłości, gdyż oficjalna pomoc rozwojowa i inne środki w ramach pomocy szybko maleją. Szybka i konsekwentna zmiana postaw jest niezbędna, by pomóc tym krajom, które nie mają ani środków, ani technologii do walki ze zmianami klimatu.

3.6 Stopniowy powrót do wzrostu gospodarczego na zasadach „business as usual”, z tą samą strukturą ekonomiczną, nie przyniesie żadnych postępów na drodze do bezpieczniejszego środowiska naturalnego o wyższej jakości, lecz sygnały wysyłane przez rynki finansowe i przemysł są jeszcze mało zachęcające; konieczne są silna wola polityczna, większa mobilizacja europejskich obywateli, a także obiektywne, a nie niepotrzebnie katastroficzne, informacje przekazywane przez media.

3.7 Dla krajów, które się uprzemysławiają (Chiny, Brazylia, Indie itd.) wzory konsumpcji starych krajów uprzemysłowionych o gospodarce rynkowej ciągle są celem do osiągnięcia, a ich rządy i obywatele nie odbierają dobrze ograniczeń, jakie chce się im narzucić w odniesieniu do zanieczyszczenia środowiska oraz zmiany stylu życia i konsumpcji. Zobowiązania w zakresie walki ze zmianami klimatu odczuwają one jako rodzaj niesprawiedliwości dziejowej w chwili, gdy dążą do likwidacji ubóstwa, rozwijania edukacji i poprawiania stanu zdrowia dzięki prowadzeniu na skalę przemysłową podwykonawstwa dla firm ponadnarodowych.

3.7.1 Kraje te zwracają się o pomoc i transfer technologii, co będzie trzeba wziąć pod rozwagę, jeżeli chcemy kontynuować kierunek wytyczony przez porozumienia w sprawie klimatu.

3.8 Zagadnienie transportu towarów z jednego końca świata na drugi w ramach rozproszonych łańcuchów produkcji i przewożenia ich do oddalonych miejsc konsumpcji powinno być przedmiotem stosownej refleksji i odpowiednich działań. Ponowna internalizacja rzeczywistych skutków dla środowiska naturalnego i klimatu odbija się na konsumentach, podobnie jak koszty i zanieczyszczenie. W związku z tym Komitet popiera wysiłki na rzecz nowelizacji Konwencji MARPOL i ograniczenia zanieczyszczenia powodowanego przez statki. Należy jednak również wprowadzić globalne regulacje na rynkach finansowych i regulacje sprzyjające lepszej logistyce transportowej oraz zrównoważonej produkcji.

3.9 Komitet zgadza się z Komisją, że rządy powinny wykorzystać swoje plany naprawy gospodarczej do zwiększenia efektywności energetycznej, dążąc do rozwoju infrastruktury ochrony środowiska i wspierając ekoinnowacje.

3.10 Zdecydowana polityka ochrony środowiska może pomóc w zapoczątkowaniu bardziej ekologicznej naprawy gospodarczej, której towarzyszyłyby zmniejszenie śladu węglowego i zmiana zachowań konsumpcyjnych przedsiębiorstw oraz gospodarstw domowych.

3.11 Szybka utrata różnorodności biologicznej na świecie (zaniechanie wielu gatunków zwierząt i roślin, a zwłaszcza ptaków i pszczół, chociaż mają one zasadnicze znaczenie dla produkcji rolnej) powinna skłonić do realizacji polityki mającej na celu zahamowanie zanikania gatunków, co dotyczy w szczególności:

- gospodarki leśnej i zaprzestania rębni zupełnej lasów pierwotnych i deszczowych;

- metod stosowanych w rolnictwie (dowodzono, że obecne środki ochrony roślin wpływają na stan zdrowia pszczół i pożywienie ptaków).

3.12 Komitet popiera stworzenie nowych wskaźników biorących pod uwagę różnorodność biologiczną i klimat, co zapoczątkował już Eurostat w priorytetowych dziedzinach szóstego programu działań w zakresie ochrony środowiska naturalnego.

3.13 Dwutlenek węgla nie jest jedynym gazem cieplarnianym; konieczne będzie zwrócenie uwagi na tlenki azotu, a także wszystkie inne gazy, które mogą wpłynąć na warstwę ozonową i spowodować ocieplenie atmosfery.

3.14 Komitet podkreśla potrzebę podniesienia świadomości i czynnego udziału obywateli, których trzeba ukierunkować na stosowanie sprawdzonych rozwiązań w zakresie konsumpcji, a także na ograniczanie i segregację odpadów pochodzących z gospodarstw domowych. Konieczne jest również podniesienie świadomości przedsiębiorstw i włączenie walki ze zmianami klimatu do ich zobowiązań w zakresie odpowiedzialności społecznej.

3.15 Większość programów i aktów legislacyjnych wspomnianych w sprawozdaniu była w stosownym czasie przedmiotem opinii EKES-u⁽²⁾. Ponadto EKES ustanowił stałe centrum monitorowania rozwoju zrównoważonego celem skutecznego przyczyniania się do opracowywania strategii walki ze zmianami klimatu, monitorowania działań i regulacji wspólnotowych oraz kontroli ich skuteczności.

Bruksela, 17 lutego 2010 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI

(²) Opinie EKES-u: Dz.U. C 128 z 18.5.2010, s. 122; Dz.U. C 318 z 23.12.2009, s. 97; Dz.U. C 317 z 23.12.2009, s. 75; Dz.U. C 318 z 23.12.2009, s. 92; Dz.U. C 306 z 16.12.2009, s. 42; Dz.U. C 277 z 17.11.2009, s. 67; Dz.U. C 277 z 17.11.2009, s. 62; Dz.U. C 318 z 23.12.2009, s. 88; Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 55; Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 50; Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 46; Dz.U. C 175 z 28.7.2009, s. 34; Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 59; Dz.U. C 306 z 16.12.2009, s. 39; Dz.U. C 204 z 9.8.2008, s. 66.